

Recenzja książki

Wolna D., Wolny S. 2012. Jak Specjalista od Stonki Ziemniaczanej Został obrońcą Historii i Tradycji. Seria: Klasycy Nauki Poznańskiej, Tom 65. Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań, 220 ss. ISSN 1896-7671; ISBN 978-83-7654-154-9

Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk z okazji 150-lecia swego istnienia rozpoczęło edycję jubileuszowej serii: „Klasyki Nauki Poznańskiej” pod redakcją Alicji Pihan-Kijasowej. Seria ukazuje się pod patronatem Jego Magnificencji Rektora Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza – Prof. dr. hab. Bronisława Marciniaka. W 2009 roku seria została wyróżniona w Konkursie Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego na najlepszą książkę akademicką. Dotychczas ukazało się 65 tomów, każdy z nich poświęcony wybitnej postaci ze świata nauki i kultury środowiska poznańskiego, która wniosła niepowtarzalny, indywidualny wkład w rozwój miasta, regionu, kraju i świata całego.

Kolejny 65. tom serii „Klasyki Nauki Poznańskiej” został poświęcony życiu i twórczości naukowo-badawczej oraz działalności społecznej Prof. dr. hab. Władysława Węgorka.

Profesor Władysław Węgorek był jednym z najwybitniejszych polskich uczonych drugiej połowy 20. wieku w dziedzinie ochrony roślin rolniczych, organizatorem i wieloletnim dyrektorem Instytutu Ochrony Roślin w Poznaniu (1956–1988), w latach 1959–1965 był Rektorem Wyższej Szkoły Rolniczej w Poznaniu, a w roku 1985 otrzymał tytuł doktora honoris causa tej uczelni, pod zmienioną nazwą Akademii Rolniczej, w latach 1984–1989 był Prezesem Poznańskiego Oddziału Polskiej Akademii Nauk.

Profesor W. Węgorek odegrał pionierską i twórczą rolę w wytyczaniu kierunków rozwoju i modernizowaniu ochrony roślin w Polsce i na świecie.

Był wielkim przyjacielem młodzieży akademickiej i wychowawcą licznej grupy pracowników naukowych oraz specjalistów terenowej służby ochrony roślin.

Tom składa się z następujących części: Nota Redakcyjna (s. 8); Wstęp (s. 9–50); Zdjęcia (s. 51–65); Wykaz publikacji Profesora Władysława Węgorka (s. 67–98); Biologia stonki ziemniaczanej (s. 101–146); Ekologia stonki ziemniaczanej (s. 147–188); Literatura (s. 189–206); Przeszłość, teraźniejszość i przyszłość ochrony roślin (s. 207–218); Nota bibliograficzna (s. 219).

We Wstępie autorzy przedstawili biografię Profesora cytując fragmenty Jego autobiografii „Władysław Węgorek, Życiorys i Wspomnienia (1918–2001)”, próbując uporządkować je zgodnie z chronologią wydarzeń. Czytając wspomnienia Profesora napisane prostym, zwięzłym językiem, bez zbędnych przerysowań i egzaltacji, można bez trudu wyobrazić sobie atmosferę okresu Jego dzie-

ciństwa, lat szkolnych, czasu okupacji, a następnie studiów i wkraczania w dorosłe, pracowite życie, odmierzane sprawami ważnymi, dramatycznymi, a czasem komicznymi. Profesor opowiada o swoim życiu w sposób pogodny dając do zrozumienia, iż wiara w Boga i zaufanie Mu pozwalały na przezwycięzenie największych trudności.

Przypadek zrzucił, że niedaleko Puław, miasta, w którym działał Państwowy Instytut Naukowy Gospodarstwa Wiejskiego (gdzie rozpoczął swoją pracę dr Władysław Węgorek), w miejscowości Irena, wykryto duże ognisko stonki ziemniaczanej. Jemu właśnie powierzono zadanie przeprowadzenia badań i likwidacji szkodnika w tym miejscu, co zdecydowało o Jego całym życiu zawodowym i rodzinnym, o czym pisze z nutą autoironii: *„Chcąc nie chcąc stałem się specjalistą w zakresie zwalczania stonki i dlatego, gdy nastąpiła w 1950 roku wielka inwazja stonki ziemniaczanej na Polskę zostałem powołany na pełnomocnika rządu do walki z tym szkodnikiem”*.

Jako pierwszy zwrócił uwagę na rolę fotoperiodu w rozwoju owada, scharakteryzował jego rytm życiowy oraz wyjaśnił fizjologiczne podstawy diapauzy u stonki, zaś badania biochemiczne umożliwiły opracowanie metod krótko- i długoterminowego prognozowania wystąpienia szkodnika. Na tym przykładzie stworzył podstawy nowoczesnego prognozowania pojawów oraz sygnalizacji terminów zwalczania innych szkodników i sprawców chorób roślin, które do dziś są podstawą działania terenowej służby ochrony roślin.

W treści książki zamieszczono przedruk fragmentów pracy habilitacyjnej opublikowanej w 1959 roku – Rozdział: Biologia stonki ziemniaczanej (Ogólny zarys rozwoju, wylot wiosenny, rozlot wiosenny, kopulacja i składanie jaj, inkubacja i rozwój larw, przepoczwarczenie, pojaw chrząszczy letnich, ilość pokoleń stonki, schodzenie na zimowanie, diapauza) (s. 101–146); Rozdział: Ekologia stonki [Wpływ czynników klimatycznych na rozwój stonki, wpływ gleby na rozwój stonki, wpływ światła na rozwój stonki, rola pożywienia (w tym: rośliny żywicielskie, wpływ jakości pożywienia na przejawy życiowe stonki ziemniaczanej), wpływ pasożytów i drapieżników na populację stonki ziemniaczanej] (s. 147–188). W spisie Literatury (s. 189–206) dołączonym do rozprawy habilitacyjnej Autor zamieścił 246 pozycji i wówczas był to najobszerniejszy przegląd prac naukowych na temat stonki ziemniaczanej w świecie.

Wykład wygłoszony 17 grudnia 1985 r. z okazji nadania Profesorowi Władysławowi Węgorkowi tytułu honorowego doktora honoris causa przez Akademię Rolniczą w Poznaniu pod tytułem: „Przeszłość, terażniejszość i przyszłość ochrony roślin” (s. 207–218) zawiera doświadczenia oraz przemyślenia 45 lat pracy naukowo-badawczej Profesora, świadczące o niezwykle rozważnym i kompleksowym podejściu do ograniczania środków chemicznych w ochronie roślin, na rzecz metod agrotechnicznych oraz metod hodowlanych, w poszukiwaniu odpornych odmian roślin uprawnych i rozwoju czynników biologicznego zwalczania agrofagów. Profesor zakończył swój wykład słowami: „Człowiek zrobił wielki postęp w poznaniu zagrożeń i wypracował wiele metod ochrony. Czy można zatem przewidzieć, że w przyszłości znikną zagrożenia plonów dzięki opracowaniu metod doskonałych i w pełni skutecznych? Takiego rozwoju nie należy oczekiwać, bo przyroda potrafi (na szczęście!) przystosować się do warunków stworzonych przez działalność człowieka. Plastyczność ekologiczna fauny i flory chroni je przed zagładą. Dlatego ochrona roślin uprawnych będzie zawsze

nauką aktualną tworzącą podstawy praktycznego i skutecznego chronienia upraw przed zniszczeniem przez agrofagi. Chodzi tylko o to, by rywalizacja człowieka z siłami przyrody nie wpływała ujemnie na środowisko, w którym odbywa się produkcja żywności. I to winno być celem działalności naukowej człowieka”.

Przytoczone słowa można by uznać jako definicję integrowanej ochrony roślin. Okazuje się, iż po 27 latach od wygłoszenia tego wykładu, zasady integrowanej ochrony roślin będą powszechnie obowiązywać od 1 stycznia 2014 roku.

A zainteresowanych pytaniem zawartym w tytule recenzowanego tomu, w jaki sposób badacz stonki ziemniaczanej i wybitny specjalista w zakresie szeroko rozumianej ochrony roślin, a zarazem Człowiek czerpiący z rozumu i z serca, wielkiej kultury osobistej i dyplomacji, skromności i szlachetności charakteru, stał się żarliwym obrońcą i rzecznikiem propagowania historii i tradycji, odsyłamy do lektury najnowszego tomiku dedykowanego Prof. dr. hab. Władysławowi Józefowi Węgorkowi, czł. rzec. Polskiej Akademii Nauk, dr. h.c.

Danuta Wolna, Stefan Wolny
Instytut Ochrony Roślin – Państwowy Instytut Badawczy
Władysława Węgorka 20, 60-318 Poznań
D.Wolna@iorpib.poznan.pl; S.Wolny@iorpib.poznan.pl